

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงสภาพการดำรงอยู่ของอาชีพเกษตรกรในเขตพื้นที่ศึกษา ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเองของเกษตรกร รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากการที่ได้ประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองของเกษตรกร โดยผู้ศึกษาได้กำหนดสมมติฐานสำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาไว้ 9 ประการ ดังนี้คือ

สมมติฐานที่ 1 เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

สมมติฐานที่ 2 เกษตรกรที่มีครัวเรือนขนาดเล็ก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีครัวเรือนขนาดใหญ่

สมมติฐานที่ 3 เกษตรกรที่มีความรู้จักประมาณในการกิน การกินการใช้น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้จักประมาณในการกินการใช้น้อย

สมมติฐานที่ 4 เกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ที่ถือครองมาก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ที่ถือครองน้อย

สมมติฐานที่ 5 เกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตต่ำ

สมมติฐานที่ 6 เกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมต่ำ

สมมติฐานที่ 7 เกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารมาก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารน้อย

สมมติฐานที่ 8 เกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการต่ำ

สมมติฐานที่ 9 เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรต่ำ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเพื่อการวัดข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของเกษตรกรในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ หมู่ 3, 4, 5 และ 6 ของตำบลไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง จำนวน 402 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและได้นำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาประมวลข้อมูลและวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS - (Statistical Package For Social Science) คำนวหาความถี่ ร้อยละ และคำนวณค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วย ค่า ไคสแควร์ (X^2) ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สาระสำคัญในบทนี้ได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 การสรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 2 การอภิปรายผล

ส่วนที่ 3 ปัญหาในการวิจัย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเกษตรกรในพื้นที่ ตำบลไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง จำนวน 402 คน เป็นเกษตรกรชาย 225 คน (ร้อยละ 56.0) เกษตรกรหญิง 177 คน (ร้อยละ 44.0) เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 26.5) การศึกษาชั้นสูงสุดคือได้รับการศึกษาแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 71.6) ขนาดของครัวเรือนเกษตรกรพบว่า มีไม่เกิน 5 คน (ร้อยละ 65.2) เป็นกลุ่มสูงสุดโดยเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้จักประมาทในการกินการใช้อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 43.5) และมีขนาดของพื้นที่ที่ถือครองมาก (ร้อยละ 63.4) กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงในที่ดินทำกินของตนเองทั้งหมด โดยไม่ได้นำไปจำนองผู้อื่น ขายฝากหรือเช่าที่ดินผู้อื่นอยู่เลย แต่รายได้จากการขายผลผลิตของเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่ต่ำกว่า 30,000 บาทต่อปี - (ร้อยละ 55.7) การได้รับข่าวสารของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่มีการได้รับข่าวสารระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.5) ซึ่งแหล่งข่าวสารที่ได้รับนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ฟังวิทยุเป็นบางวัน (ร้อยละ 77.1) ดูโทรทัศน์เป็นบางวัน (ร้อยละ 57.0) โดยไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์เลย (ร้อยละ 68.2) ในด้านความสัมพันธ์กับราชการนั้น เกษตรกรมีการติดต่อในบางครั้ง - (ร้อยละ 69.7) เป็นส่วนมากและความรู้สึกเมื่อต้องติดต่อกับทางราชการ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ (ร้อยละ 59.5) ส่วนการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกลุ่มน้อยกว่าเดือนละ 1

ครึ่ง (ร้อยละ 31.6) และมีวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรเพื่อ
การรับบริการจากรัฐเป็นลำดับแรก รองลงมาคือเพื่อการปรับปรุงสังคม
เกษตรกรและพัฒนาสมาชิก

2. ความต้องการของเกษตรกรในการประกอบอาชีพอยู่ใน
ท้องถิ่นของตนเอง

จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มี
ความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองในระดับปานกลาง

3. ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการประกอบอาชีพอยู่
ในท้องถิ่นของตนเอง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคใน
การประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองเป็นเรื่องของราคาผลผลิตตกต่ำ
มากที่สุด รองลงมาคือ ราคาผลผลิตไม่แน่นอนมีการขึ้นลงตลอดเวลา และ
พ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิต ตามลำดับ โดยมีปัญหาในเรื่องการขนส่ง
เพื่อนำผลผลิตไปขาย เป็นปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

4. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีระดับการศึกษา
สูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง
มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ " นั้น ปรากฏว่า ระดับการศึกษ
หากับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมีความ
สัมพันธ์ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่
มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น
ของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ

5. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีครัว
เรือนขนาดเล็ก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น
ของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีครัวเรือนขนาดใหญ่ " นั้น ปรากฏว่า
ขนาดของครัวเรือนกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของ
ตนเอง ไม่มีความสัมพันธ์ที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05
กล่าวคือ เกษตรกรที่มีครัวเรือนขนาดเล็ก ไม่ได้มีความต้องการในการประ

กอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีครัวเรือนขนาดใหญ่

6. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีความรู้จักระบวนการในการกั้นการใช้สูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่า เกษตรกรที่มีความรู้จักระบวนการในการใช้ต่ำ " นั้น ปรากฏว่า ความรู้จักระบวนการในการกั้นการใช้กับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความรู้จักระบวนการในการกั้นการใช้สูง มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้จักระบวนการในการกั้นการใช้ต่ำ

7. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ที่ถือครองมาก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ที่ถือครองน้อย " นั้น ปรากฏว่า ขนาดพื้นที่ที่ถือครองกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นตนเอง มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ที่ถือครองมาก มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ที่ถือครองน้อย

8. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตต่ำ " นั้น ปรากฏว่า รายได้จากการขายผลผลิตกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองไม่มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตสูง ไม่ได้มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้จากการขายผลผลิตต่ำ

9. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมต่ำ "

นั้น ปรากฏว่า ความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง มีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมสูง มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิม

10. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารมาก น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารน้อย " นั้น ปรากฏว่าการได้รับข่าวสาร กับ ความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองไม่มีความสัมพันธ์ที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารมากไม่ได้มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการได้รับข่าวสารน้อย

11. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการต่ำ " นั้น ปรากฏว่า ความสัมพันธ์กับราชการกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์ที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการสูง ไม่ได้มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความสัมพันธ์กับราชการต่ำ

12. จากการทดสอบสมมติฐานที่ว่า " เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรสูง น่าจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มเกษตรกรต่ำ " นั้น ปรากฏว่า การเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรกับความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองไม่มีความสัมพันธ์ที่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรสูง ไม่ได้มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีการเข้าร่วมกลุ่มเกษตรกรต่ำ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยพบว่าเกษตรกรในท้องที่หมู่ที่ 5 และ 6 ของตำบลไชโย อำเภอไชโยจังหวัดอ่างทองยังคงค่อนข้างที่จะมีความแตกต่างกันในด้านฐานะ เศรษฐกิจ และลักษณะการถือครองที่ดินในพื้นที่ ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับการศึกษา คือจะจบการศึกษาชั้นสูงสุดเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นส่วนใหญ่ และมีความผูกพันกับท้องที่ค่อนข้างสูง โดยการที่เกษตรกรยังดำรงอาชีพเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ได้ก็เนื่องมาจากตัวเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงค่อนข้างมีความผูกพันกับท้องที่ ทั้งทางด้านวัตถุและตัวบุคคลค่อนข้างสูง และจากการพิสูจน์สมมติฐานที่ตั้งไว้ จะพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องที่ของตนเอง ของเกษตรกรนั้น ได้แก่ ระดับการศึกษา, ความรู้จักประมาณในการกินการใช้จ่าย, ขนาดของพื้นที่ที่ถือครองและความผูกพันกับสังคมท้องที่เดิม ซึ่งสามารถอภิปรายปัจจัยที่ควรส่งเสริมเหล่านี้ได้กล่าวคือ

จากการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูง มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องที่ของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำและมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท ที่ว่าระดับการศึกษาของชุมชนชนบท ที่ว่าระดับการศึกษาของชุมชนย่อมจะส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชน ทั้งนี้เพราะคนที่มีการศึกษาสูงย่อมมีปัญญาสามารถช่วยตนเองและผู้อื่นได้มาก รวมไปถึงมีแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนได้มาก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2531 : 77)

การวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีความรู้จักประมาณในการกินการใช้จ่ายสูง มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องที่ของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีความรู้จักประมาณในการกินการใช้จ่ายต่ำ โดยมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทโดยคนที่พึ่งตนเองได้ทางจิตใจนั้น เป็นคนที่เข้มแข็ง มั่นใจว่าจะช่วยตนเองได้ พึ่งตนเองและยังเป็นคนที่รู้จักพอไม่โลภมากเกินไป ไม่มีความอยากได้อะไรได้จนเกินความสามารถของตนและจากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ค่อนข้างที่จะพอใจ กับสภาพการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

การเกินภาวะหนี้สินก็จะเกิดจากภาวะจำเป็น อันเนื่องมาจากการลงทุนในการทำ
 การเกษตร มิใช่เป็นการใช้จ่ายตามค่านิยมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมกับฐานะตนเอง
 การวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีขนาดของพื้นที่ที่มีขนาดของพื้นที่ถือครองมาก
 มีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง มากกว่าเกษตรกร
 ที่มีขนาดของพื้นที่ ที่ถือครองน้อย โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์
 หัตถมาศ (2523 : 20) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยภาวะการทำงานนอกรการเกษตรของ
 เกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ชาวนาที่เป็นเจ้าของที่ดินของตัว
 เองและถือครองที่ดินขนาดใหญ่ เนื่องจากไม่เสียค่าเช่าที่ดิน จึงค่อนข้างมีฐานะ
 ทางเศรษฐกิจดีกว่าชาวนาที่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็กและต้องเช่านา ซึ่งจะมอง
 ว่าการทำนาเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง ชาวนาประเภทหลังจึงมักจะหาทางเปลี่ยน
 อาชีพด้วยการนำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพอย่างอื่นทั้งนี้การวิจัยครั้งนี้จึงแสดงให้เห็น
 เห็นว่าลักษณะและขนาดของการถือครองที่ดินมีความสำคัญอย่างมากต่อการประกอบ
 อาชีพและเป็นเครื่องกำหนดรายได้ของครอบครัวด้วย โดยผู้ที่มีที่ดินถือครองมาก
 ย่อมจะมีฐานะรายได้ความเป็นอยู่ที่ดีกว่าผู้ที่มีที่ดินถือครองขนาดเล็ก หรือ ผู้ที่ไม่มี
 ที่ดินทำกินหรือต้องเช่านาซึ่งเป็นผลให้สามารถดำรงชีพและประกอบอาชีพทางการ
 เกษตรอยู่ในท้องถิ่นได้ด้วยคามพึงพอใจ

การวิจัยพบว่าเกษตรกรที่มีความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมสูง มีความ
 ต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง มากกว่าเกษตรกรที่มี
 ความผูกพันกับสังคมท้องถิ่นเดิมต่ำ กล่าวคือสังคมแต่ละสังคมต่างมีแบบแผนการดำ
 เนินชีวิตหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป สมาชิกแต่ละคนย่อมได้รับอิทธิพลของ
 วัฒนธรรมโดยการอบรมให้รู้ระเบียบสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งในด้านคุณค่า
 ความเชื่อถือประเพณีพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งยังผลให้สมาชิกในสังคมนั้นเคย
 ชินกับวัฒนธรรมของตนเองและจะเกิดความรู้สึกแปลกหรือไม่ยอมรับในสิ่งที่แตก
 ต่างไปจากลักษณะเดิมของตน (เสาวคนธ์ สุตสวัสดิ์ 2537:37) โดยมีความสอดคล้อง
 คล้องกับที่ Peter Uhlenberg (1973:309) ได้กล่าวถึงลักษณะบางประการ

ของผู้ที่ไม่อพยพย้ายถิ่นไปจากท้องถิ่นเดิมของตนว่า เป็นผู้ที่มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับชุมชน

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้นจะเป็นเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือมีความต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ การถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตและปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการที่จะช่วยทำการเกษตร ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาจะค่อนข้างพึ่งตนเองมากกว่าทางราชการในการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ทางราชการจะเข้ามาหาตัวเกษตรกรเอง ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรจะพบว่า เฉพาะกลุ่มผู้นำหมู่บ้านเท่านั้น จึงจะมีโอกาสได้ติดต่อกับทางราชการได้อย่างสม่ำเสมอ โดยเกษตรกรทั่วไปถ้าจะติดต่อกับทางราชการก็ต้องติดต่อผ่านผู้นำหมู่บ้านก่อนความช่วยเหลือจากทางราชการที่เกษตรกรต้องการจึงเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง

ปัญหาในการวิจัย

1. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ศึกษาเป็นเกษตรกร ในพื้นที่จำนวนมาก ทำให้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นไปด้วยความยากลำบากพอสมควร เนื่องจากเกษตรกรจะต้องออกไปทำงานในพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตร การตอบแบบสอบถามจึงต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า โดยประสานงานกับหน่วยงานของทางราชการ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรโดยตรงได้แก่สำนักงานเกษตรอำเภอและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ให้ทำการนัดหมายเกษตรกรในจำนวนหนึ่งมาทำการตอบแบบสอบถาม แต่ก็มีเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ไม่ได้มาประชุมในสถานที่ซึ่งกำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงต้องนำแบบสอบถามไปให้ตัวเกษตรกรตามสถานที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง ซึ่งเป็นไปได้ยากในการที่จะพบตัวเกษตรกรแต่ละคนทันทีทำให้ใช้เวลามากในการรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้
2. เนื่องจากแบบสอบถามในการวิจัยมีคำถามซึ่งค่อนข้างยาวและยาก

ต่อการที่เกษตรกรจะเข้าใจได้ง่าย ผู้วิจัยจึงต้องมีการชี้นำคำถามเพื่อที่จะให้เกษตรกรเข้าใจในแบบสอบถาม และสามารถตอบคำถามนั้นได้

3. มีเกษตรกรจำนวนมากที่ไม่รู้จักผู้วิจัยมาก่อน เนื่องจากมิใช่คนในพื้นที่ ทำให้เขาไม่ไว้วางใจในการที่จะพูดคุยและให้คำตอบที่แท้จริงต่อผู้วิจัยในการวิจัยเชิงมนุษยวิทยา เมื่อทำการศึกษาวิถีชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะงานวิจัยทางวิชาการ

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการวิจัยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา หมู่ที่ 3, 4, 5 และ 6 ของตำบลไชโย อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง เท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาที่ได้ปรากฏมานั้นเป็นเรื่องที่เกิดเฉพาะกลุ่ม ข้อค้นพบบางประการจึงไม่อาจนำไปใช้กับเกษตรกรทั่วไปได้ ดังนั้น เพื่อความสมบูรณ์ในการวิจัยจึงควรที่จะเปลี่ยนพื้นที่ในการทำวิจัยที่มีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ รวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากร ในการวิจัยที่มีความแตกต่างไปจากเดิมแล้วทำการวิจัยซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นเสมือนการตรวจสอบสมมติฐาน และได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายและชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบ ความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองของเกษตรกร ในพื้นที่ศึกษา 2 แห่ง เพื่อหาข้อความแตกต่างและศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความแตกต่างของเกษตรกรในความต้องการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ถ้าเป็นแบบสอบถามควรที่จะมีส่วนของคำตอบแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีโอกาสแสดงความคิดเห็นส่วนตัวลงไปด้วย เพื่อจะได้ข้อมูลเพิ่มเติมที่มีความแตกต่างไปจากที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นมา

ศูนย์วิจัยกสิกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะสำหรับงาน (ด้านปฏิบัติการ)

จากผลของการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่ง สามารถเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง กล่าวคือ ผลการวิจัยนี้ ได้พบว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความต้องการในการประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ โดยผู้ศึกษาได้ระบุการวัดตัวแปรระดับการศึกษาสูงในการวิจัยไว้ว่า เป็นผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบันของประเทศไทย หรือ สูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งอาจจะเป็นการชี้ให้เห็นว่า ยิ่งชุมชนมีระดับการศึกษาสูงเพียงไร โอกาสที่ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ย่อมมีมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้เพราะคนที่มีการศึกษาสูง ย่อมมีปัญญาสามารถช่วยตนเองและผู้อื่นได้มาก หาข้อมูลและแนวทางในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้มาก (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2531:77) การศึกษามีส่วนสำคัญในการที่จะช่วยขัดเกลาตัวบุคคล โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญมากต่อตัวบุคคล คือนอกจากจะเป็นแหล่งที่จะสอนความรู้จากในบทเรียนแล้ว ยังมีบทบาทในการปลูกฝังทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ ด้วย ดังนั้นหากว่าได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่สูงจากสถานที่ในท้องถิ่นของเขา ดังเช่นประชาชนในชนบท โดยมีการปรับปรุงแผนการศึกษา มีการเสริมเนื้อหาในหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งมีความแตกต่างกัน การเรียนการปฏิบัติทางวิชาชีพในหลักสูตรที่เรียนให้มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพซึ่งทำได้จริงในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันและหาเลี้ยงชีพตนเองในอนาคตต่อไป เป็นผู้คิด เป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มากกว่าเป็นผู้เรียนเพื่อรู้แต่เพียงอย่างเดียวพวกเขาเหล่านั้นก็คงจะมีความพึงพอใจ และเกิดความต้องการที่จะประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่นของตนเองมากกว่า ที่จะอพยพไปจากถิ่นฐานซึ่งเขา มีความผูกพันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน.